S-96.3211 Aaltojohdot ja resonaattorit 2009–10/IV

Tentti 18.5.2010

Vastaa valintasi mukaan **neljään tehtävään.**
Palauta vähintään yksi nimelläsi varustettu konsepti. Palauta vastauspaperisi välissä *kaikki* saamasi yliopiston konseptiarkit – myös tyhjät ja suttupaperit. Tehtäväpaperin saat pitää.
Sallittu oheismateriaali: **Lindell: Aaltojohtoteoria; taskulaskin** (myös ohjelmoitavat ja graafiset laskimet).

1. Kuinka paljon homogeenisen tasoaallon tehosta heijastuu dielektrisestä ikkunasta, jonka paksuus $d = 12$ mm ja eristevakio $\epsilon_r = 2{,}8$ (pleksilasi)? Taajuus on 950 MHz. Aalto tulee kohtisuorasti ilmasta levyyn. Määritä myös alin nollasta poikkeava taajuus, jolla heijastus on nolla.

2. Johdetaso päällystetään muovikerroksella ($\epsilon_r = 2{,}2$), jonka paksuus on 100 μm. Kuinka kaukana levystä alimman TM-muodon kenttä on pienentynyt kymmenesosaan pinnalla olevasta arvosta? Taajuus on 30 GHz.

3. (a) Ilmaeristeisen TEM-koaksiaalijohdon ulkosäde $b = 2{,}5$ mm ja impedanssi $Z_c = 75\ \Omega$. Mikä on vastaavan koaksiaalisen aaltoputken TE_{11}-aaltomuodon katkotaajuus (eli koaksiaalijohdon ensimmäisen yliaallon katkotaajuus)?

   (b) Mikä on b-säteisen pyöreän aaltoputken (ei siis keskijohdinta) TE_{11}-muodon katkotaajuus f_{c11}?

   (c) Mikä on (a)-kohdan TEM-koaksiaalijohdon ja (b)-kohdan aaltoputken vaimennuskerrointen suhde taajuudella $1{,}2 f_{c11}$? Johdemateriaalina on kupari ($\sigma = 58 \times 10^6$ S/m).

4. Ilmaeristeinen suorakulmainen aaltoputki ($a \times b = 2{,}5 \times 1{,}25$ cm^2) halutaan kytkeä heijastuksettomasti kuormaan, jonka impedanssi on 100 Ω. Sovitukseen käytetään eristeellä täytettyä samankokoista suorakulmaista aaltoputkea. Määritä sovitusaaltoputken pituus L ja eristeen suhteellinen permittiivisyys ϵ_r. Taajuus on 10 GHz ja aaltomuoto TE_{10}.

5. Sylinteriresonaattorin säde $a = 1{,}3$ cm ja korkeus $L = 2{,}5$ cm. Pyöreät päätylevyt ovat kuparia ($\sigma_{Cu} = 58 \times 10^6$ S/m) ja sylinteriseinä (vaippa) alumiinia ($\sigma_{Al} = 35 \times 10^6$ S/m). Laske perusmuodon hyvyysluku Q. Resonaattori on ilmatäytteinen.

Desimaalierottimena käytetään pilkkua.

Nablaoperaatiot

Karteesinen koordinaatisto

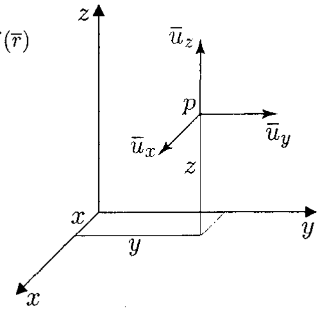

$$\nabla f(\overline{r}) = \overline{u}_x \frac{\partial}{\partial x} f(\overline{r}) + \overline{u}_y \frac{\partial}{\partial y} f(\overline{r}) + \overline{u}_z \frac{\partial}{\partial z} f(\overline{r})$$

$$\nabla \times \overline{f} = \begin{vmatrix} \overline{u}_x & \overline{u}_y & \overline{u}_z \\ \frac{\partial}{\partial x} & \frac{\partial}{\partial y} & \frac{\partial}{\partial z} \\ f_x & f_y & f_z \end{vmatrix}$$

$$\nabla \cdot \overline{f}(\overline{r}) = \frac{\partial}{\partial x} f_x(\overline{r}) + \frac{\partial}{\partial y} f_y(\overline{r}) + \frac{\partial}{\partial z} f_z(\overline{r})$$

$$\nabla^2 f = \frac{\partial^2 f}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 f}{\partial y^2} + \frac{\partial^2 f}{\partial z^2}$$

Sylinterikoordinaatisto

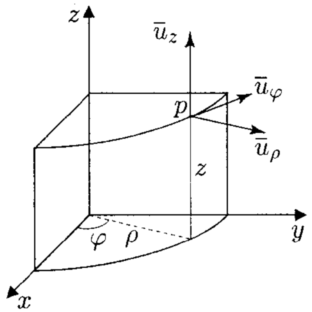

$$\nabla f(\overline{r}) = \overline{u}_\rho \frac{\partial}{\partial \rho} f + \overline{u}_\varphi \frac{1}{\rho} \frac{\partial}{\partial \varphi} f + \overline{u}_z \frac{\partial}{\partial z} f$$

$$\nabla \times \overline{f} = \frac{1}{\rho} \begin{vmatrix} \overline{u}_\rho & \rho \overline{u}_\varphi & \overline{u}_z \\ \frac{\partial}{\partial \rho} & \frac{\partial}{\partial \varphi} & \frac{\partial}{\partial z} \\ f_\rho & \rho f_\varphi & f_z \end{vmatrix}$$

$$\nabla \cdot \overline{f} = \frac{1}{\rho} \frac{\partial}{\partial \rho} (\rho f_\rho) + \frac{1}{\rho} \frac{\partial}{\partial \varphi} f_\varphi + \frac{\partial}{\partial z} f_z$$

$$\nabla^2 f = \frac{1}{\rho} \frac{\partial}{\partial \rho} \left(\rho \frac{\partial f}{\partial \rho} \right) + \frac{1}{\rho^2} \frac{\partial^2 f}{\partial \varphi^2} + \frac{\partial^2 f}{\partial z^2}$$

Pallokoordinaatisto

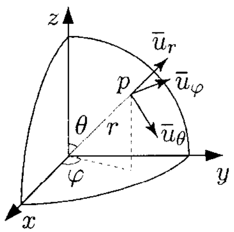

$$\nabla f(\overline{r}) = \overline{u}_r \frac{\partial}{\partial r} f + \overline{u}_\theta \frac{1}{r} \frac{\partial}{\partial \theta} f + \overline{u}_\varphi \frac{1}{r \sin\theta} \frac{\partial}{\partial \varphi} f$$

$$\nabla \times \overline{f} = \frac{1}{r^2 \sin\theta} \begin{vmatrix} \overline{u}_r & r\overline{u}_\theta & r \sin\theta \overline{u}_\varphi \\ \frac{\partial}{\partial r} & \frac{\partial}{\partial \theta} & \frac{\partial}{\partial \varphi} \\ f_r & r f_\theta & r \sin\theta f_\varphi \end{vmatrix}$$

$$\nabla \cdot \overline{f} = \frac{1}{r^2} \frac{\partial}{\partial r} (r^2 f_r) + \frac{1}{r \sin\theta} \frac{\partial}{\partial \theta} (\sin\theta f_\theta) + \frac{1}{r \sin\theta} \frac{\partial}{\partial \varphi} f_\varphi$$

$$\nabla^2 f = \frac{1}{r^2} \frac{\partial}{\partial r} \left(r^2 \frac{\partial f}{\partial r} \right) + \frac{1}{r^2 \sin\theta} \frac{\partial}{\partial \theta} \left(\sin\theta \frac{\partial f}{\partial \theta} \right) + \frac{1}{r^2 \sin^2\theta} \frac{\partial^2 f}{\partial \varphi^2}$$

Koordinaattimuunnokset vektorille $\overline{f}$

Karteesinen $\leftrightarrow$ sylinterikoordinaatisto

$x = \rho \cos\varphi, \quad y = \rho \sin\varphi, \quad z = z,$

$\rho = \sqrt{x^2 + y^2}, \quad \varphi = \arctan(y/x), \quad z = z.$

$$\begin{pmatrix} f_x \\ f_y \\ f_z \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \cos\varphi & -\sin\varphi & 0 \\ \sin\varphi & \cos\varphi & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} f_\rho \\ f_\varphi \\ f_z \end{pmatrix},$$

$$\begin{pmatrix} f_\rho \\ f_\varphi \\ f_z \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \cos\varphi & \sin\varphi & 0 \\ -\sin\varphi & \cos\varphi & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} f_x \\ f_y \\ f_z \end{pmatrix}.$$

Karteesinen $\leftrightarrow$ pallokoordinaatisto

$x = r \sin\theta \cos\varphi, \quad y = r \sin\theta \sin\varphi, \quad z = r \cos\theta,$

$r = \sqrt{x^2 + y^2 + z^2}, \quad \theta = \arctan\left(\frac{\sqrt{x^2 + y^2}}{z} \right), \quad \varphi = \tan^{-1} \frac{y}{x}$

$$\begin{pmatrix} f_x \\ f_y \\ f_z \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \sin\theta\cos\varphi & \cos\theta\cos\varphi & -\sin\varphi \\ \sin\theta\sin\varphi & \cos\theta\sin\varphi & \cos\varphi \\ \cos\theta & -\sin\theta & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} f_r \\ f_\theta \\ f_\varphi \end{pmatrix},$$

$$\begin{pmatrix} f_r \\ f_\theta \\ f_\varphi \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \sin\theta\cos\varphi & \sin\theta\sin\varphi & \cos\theta \\ \cos\theta\cos\varphi & \cos\theta\sin\varphi & -\sin\theta \\ -\sin\varphi & \cos\varphi & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} f_x \\ f_y \\ f_z \end{pmatrix}.$$

Sylinteri $\leftrightarrow$ pallokoordinaatisto

$\rho = r \sin\theta, \quad \varphi = \varphi, \quad z = r \cos\theta,$

$r = \sqrt{\rho^2 + z^2}, \quad \theta = \arctan(\rho/z), \quad \varphi = \varphi.$

$$\begin{pmatrix} f_\rho \\ f_\varphi \\ f_z \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \sin\theta & \cos\theta & 0 \\ 0 & 0 & 1 \\ \cos\theta & -\sin\theta & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} f_r \\ f_\theta \\ f_\varphi \end{pmatrix},$$

$$\begin{pmatrix} f_r \\ f_\theta \\ f_\varphi \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \sin\theta & 0 & \cos\theta \\ \cos\theta & 0 & -\sin\theta \\ 0 & 1 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} f_\rho \\ f_\varphi \\ f_z \end{pmatrix}.$$

Vektori-integraalilaskennan kaavoja

Karteesinen koordinaatisto

$\overline{d\ell} = \overline{u}_x \, dx + \overline{u}_y \, dy + \overline{u}_z \, dz$

$\overline{dS_x} = \overline{u}_x \, dy \, dz$

$\overline{dS_y} = \overline{u}_y \, dx \, dz$

$\overline{dS_z} = \overline{u}_z \, dx \, dy$

$dV = dx \, dy \, dz$

Sylinterikoordinaatisto

$\overline{d\ell} = \overline{u}_\rho \, d\rho + \overline{u}_\varphi \rho \, d\varphi + \overline{u}_z \, dz$

$\overline{dS_\rho} = \overline{u}_\rho \rho \, d\varphi \, dz$

$\overline{dS_\varphi} = \overline{u}_\varphi \, d\rho \, dz$

$\overline{dS_z} = \overline{u}_z \rho \, d\rho \, d\varphi$

$dV = \rho \, d\rho \, d\varphi \, dz$

Pallokoordinaatisto

$\overline{d\ell} = \overline{u}_r \, dr + \overline{u}_\theta r \, d\theta + \overline{u}_\varphi r \sin\theta \, d\varphi$

$\overline{dS_r} = \overline{u}_r r^2 \sin\theta \, d\theta \, d\varphi$

$\overline{dS_\theta} = \overline{u}_\theta r \sin\theta \, dr \, d\varphi$

$\overline{dS_\varphi} = \overline{u}_\varphi r \, dr \, d\theta$

$dV = r^2 \sin\theta \, dr \, d\theta \, d\varphi$

Gaussin lause $\displaystyle \int_V \nabla \cdot \overline{f} \, dV = \oint_S \overline{f} \cdot \overline{dS}$

Stokesin lause $\displaystyle \int_S \nabla \times \overline{f} \cdot \overline{dS} = \oint_C \overline{f} \cdot \overline{d\ell}$

Vakioita

$\epsilon_0 = 8.854 \cdot 10^{-12} \, \frac{\mathrm{As}}{\mathrm{Vm}}$

$\mu_0 = 4\pi \cdot 10^{-7} \, \frac{\mathrm{Vs}}{\mathrm{Am}}$

$k_B = 1.38 \cdot 10^{-23} \, \frac{\mathrm{J}}{\mathrm{K}}$

$e = 1.60 \cdot 10^{-19} \, \mathrm{C}$